55

+94

W 056

RECHTS-GEDING

Op twelcke tegens de Jesuiten het vonnis is gegeven van den sesthienden October/ 1597. opt eynde hier by gevoecht.

Eerst int François gedruct tot Parijs, by Mamert-Patisson, ordinaris drucker vanden Coninck.

Verduytst deur eenen Iesu-Lievenden.

TOT LEYDEN,

By Jan Claesz. van Dorp/ in de verguide Son.

M. D. XCVIII.

RECHTS-GEDING

Op twelcke tegens de Je-
suiten het vonnis is gegeven vanden sestiendē
Octobris/ 1597. opt eynde hier by gevoecht.

MARION, voor den Procureur generael vandē
Coninck, heeft geseyt:

Wy houden voor goet/ gelijck wy achten dattet Hof oock
doen sal/ het vertooch vanden Preuost der Coopluyden
ende Schepenen der Stadt Lyon/ tegenwoordich by
haren Procureur voorgelesen: Ja wat meer is/ wy prij-
sense hoochlijc van t'gene sy int beginne seggen: Dat se-
dert de overgevinge van hare Stadt onder de natuer-
lijcke gehoorsaemheyt des Coninex/ sy noyt inc minste ont-aert hebben
vanden schuldigen plicht ende vuer van trouwe Ondersaten. Ende wy
vermanense tot volherdinge en̄ vermeerderinge deser gehoorsaemheyt/
so verre t'gene wy gelooven alreede oneyndelijc te zijn/ noch eenich aen-
was soude connen hebben/ want hoe datmen meent alles gedaen te heb-
ben dat mogelick is/ soo moeten wy nochtans ons seluen tot meerder
porren/ om deur eene uterste poginge/ te overtreffen ons uterste vermo-
gen/ gemerct de weldadē zijner Majesteyt/ andersins so groot ende tref-
felijck datse scheenen ten hoochsten verhenen/ dies niet tegenstaende on-
eyndelijck toegenomen hebben deur zijne onwtsprekelicke stantvastich-
heyt ende groot-dadicheyt/ gevolcht deur een voorspoet te bouen gaende
de hoope van te connen geschieden/ ende by na het geloof van geschiet te
zijn/ namelijc int verouerē vande stadt Amiens. En̄ daerom ist datmen
beneffens den gemeenen plicht der Ondersaten tot haren Wettelijcken
Coninc/ ende dat int bysonder van zijne weluaert ganschelijc hangt na
menschelicke middelē/ de weluaert van ons allen/ datmen/ segge ic/ daer
en bouen deur een gemeen ende natuerlic gevoelen (twelcke alle de We-
relt beweegt tot de eerbiedinge der wonder-saecken) schuldich is eene
bysondere ende uytnemende sorchvuldicheyt ouer de behoudenis van
sulck een hoochweerdige deucht: Het is nochtans seker dat de gene die
sick den name van Jesuiten toeschrijven/ van langen tijt af te samen ge-
spannen hebben om de selve te onderdruckē ende te niet te doen/ Ja wat
meer is/ hebben haer tot dese grouwelijcheyt gans overgegeuen/ ende

hierin sietmen een merckelijck exempel der ware voorbeduytselen/ d
God(alst hem belieft)den genen ingeeft die hy bemint. Want inde sa
ruchtbaerlijc bepleyt geleden dertich Jaer ende meer/op het aennemen
met van haer Orden/(die noyt in Francrijc aengenomen noch toegest
is geweest)maer van haer Collegie tot inlieuinge vant lichaem en Pr
uilegien der Vniuersiteyt: De Wijste te dier tijt/wel wtnemende voor
sichtich inde saken deser Werelt/ conden van doen aen voorsien/ dat s
metter tijt het vyer der oneenicheit int Conincrijc souden ontsteken/ end
daer toe den Spaengiaert den wech bereyden/ die ons de selue toeschicte
als zijne verderf-boden: ooc de gene die doen maels inde selue bedieninge
waren/daer in wy nu zijn/ seydent vry ende openbaer/ ende versochten
by haren raet ende besluyt/datmen hun den inganck soude toesluyten
niet alleen tot de Vniversiteyt/maer oock tot desen gemeenen stant: Het
Hof en ontfingse ooc niet deur zijnen besloten raet/ maer middelde alle
slechtelijck de saecke inden raet/ twelcke hare beuestinge behoorde op te
houden: Maer (by groot ende beclagelijck ongeval voor Francrijc) dese
middelmatige ende onuolmaecte voorsichticheydt/die niet goet voorne-
men wt stelde van haer de deure te sluyten ofte te openen/ter tijt toe datse
haer daer op riepelicker souden beraden hebben/ heeft alleenxkens ten
quaetsten ver-aert/ deur de lichtveerdicheyt ende ongebondenheyt des
volcx/tot nieuwicheyt altijt genegen/ende deur de ooghluyckinge der O-
verheden verblint deur dē schoon blinckendē glants van hare geueynst-
heyt: Waer uyt sy de stouticheyt hebben genomen te dorren bestaen tge-
ne ons meynde teenemael tonder te brengen: ende om welcker oorsaec-
ken het Hof/ te rechte haer na Spaengnien (van waer sy gecomē warē)
heeft uyt gebannen deur het uytge sproken vonnis inde maent Decem-
ber vijfthienhondert vierentnegētich. Het welcke 't Hof vermocht te doē
alleen uyt crachte van het voorgaende Proces/ al waerder schoon niet
nieus opgeuolcht/nademael hare aenneminge noch in twijfel ende on-
seker/onder s'hoofs macht stont: Ende hoe veel te meer/zijnde daer en-
bouen schuldich beuonden van verstooringe des gemeenen stants ruste
ende vande verderfenis der seden v ande ionge Jeucht/ende vandē raet
des doots vanden overleden Coninc/ende eyndelijc/vanden moordadi-
gen aenslach op het leuen van ziyne Majesteyt/ waerouer het gewissen
der voornaemste onder hun/ vroegende ende geperst zijnde/dede haer de
vlucht nemen/ende also ontcomen de openbare straffe by onse Voorva-
ders van oudts gebruyckelijc in dese grouwelichedē? Voorwaer om ge-
ringer oorsaken/ zijn veel andere Orden/ die teenemael niet bewillinge
waren aengenomen(twelcke dese orden van Jesuiten noyt in Vrancrije
is geweest)menichmael uyt sekere prouincien gebannen/ ofte gansche-
lijc uyt geroept: gelijck de orden vande Templiers/ onder den Coninck
Philippus de schone. Eñ tonsen tijde in Italien/ de Orden van Humi-
liati/

liati/ dat is/ Oemodige: Ja wat meer is/ een Spaensche Doctoor toe-
genaemt Nauarrus/ in zijn hantboec/ deur een Jesuit/ ooc een Spaeng-
iaert/ genaemt Alagona/ int cort begrepẽ/ seyt dat inde maent October Cap.27.
vijfthien hondert drientseuentich/ geraemt ende besloten wiert inde ver-
gaderinge vanden Cardinael Osius den grooten Biechtvader van
zijne heylicheyt/ Dat een Spaengiaert/ die belofte gedaen hadde om sick
te begeuẽ inde orden vande Minnebroers/ diemẽ noemt Conuentualen/
doẽmaels aengenomen in Spaengien/ van waer dese selue orden naer-
derhant wech genomen hadde geweest/ niet verbonden was bouen zijn
bekende ofte onbekende voornemen/ elders in een ander Coninckrijc daer
dese orden noch was/ te soecken een Clooster dat hem soude mogen in
nemen: het welcke wy lieuer deur dese twee boecken verhalen/ als deur
andere duysenden/ ouermits de selue ons dienen ooc tegen de autheurs
selue/ eens deels tot getuygenis dat Spaegnien vertoornt ende geargert
deur de groote ongeschictheden van dese Minnebroeders/ sick de selve
quijtgemaect heeft/ die onderdruckẽde/ anderdeels tot crachtich bewijs/
dat so daer eenige in voorgaende tijden in dit Coninckrijck verleyt zijnde/
hadden beloften gedaen noch niet volbracht/ van sick tot de Jesuiten te
begeuen/ sy als nu daer van vry ende ontslagen zijn deur het middel van
hare uytbanninge. Daerom ist ooc dat de Prouoost vande Coopluydẽ
ende Schepenen der stadt Lyon/ rechts-plegende opt vonnis/ dat dese
verbanninge verclaert/ wel te rechte aenwijssen deur haer vertooch on-
der andere getuygenissen harer gehoorsaemheyt/ dat sy de selue naerco-
mende/ alle de Jesuiten die opt daer gewoont hadden/ ten spoedichsten
uyt hare stadt verdreuen. Een sake voorwaer hoochlijc prijs baer: maer
om de selue vast ende vruchtbaer te maken/ so moetmen volherden inde
selue willige cloeckmoedicheyt/ die sy doenmaels haddẽ/ want het ware
meugelic beter geweest de saken in haren eersten standt/ hoe wel seer ge-
vaerlic/ ende vol van vreese/ te laten berusten/ als nu wederom voor dese
verbitterde luyden/ de poorten des Rijcx te openẽ: gemerct sy beneffens
hare eerste belofte/ deur de welcke sy den Coninc van Spaegnien onsen
gemeenen vyant verplicht zijn/ ingedroncken ende voorgenomen hebbẽ
eene brandende ende rasende begeerte van wraeckgiericheyt/ overmits
de groote schande ende versmaetheyt die sy ouer al uytroepen van ons
ontfangen te hebben: So dat tegenwoordich al haer sorchvuldicheyt/
neerstichheyt/ ende scherpsinnicheyt/ alle hare practijcken/ loose vonden/
ende schalcheden/ (en wat menschen ter werelt vintmen die loser treken
hebben?) ten cortsten geseyt/ al haer wenschen/ ende waer toe sy alle hare
constige schalckheden schicken/ is om wederom in Vranckrijc te comẽ/
ende plaets te nemen/ om aldaer, arger als voren/ te doen. Hierom ist dat
op de waerschouwingẽ van alle canten ontfangen/ nopende de verschei-
den practijcken tot dien eynde, streckende/ het Hof de sake riepelijc ouer-

leggende/oock eenige besondere reden ingesien hebbende/ diemen niet en behoort te openbaren noch verbreyden/ voorsichtelijckẽ/volgens ons besluyt/heeft uytgegeuen het tweede placcaet vande maent Augustus lestleden/ Inhoudende uytdruckelijc verbot aen alle personen/steden ẽn een yegelijc van wat staet sy ooc souden mogen wesen/int heymelic ofte openbaer te ontfangen de klercken ofte Priesters van dit Jesuiten geselschap/ al waert schoon dat sy wilden seggen datse de beloften ende professie van die souden hebben afgesworen ende afgegaen: welc verbot gesonden hebbende in alle Balliuschappen ende vryheden om tselue te doẽ vercondigen ende naercomen/ So is de executie van dien int besonder gevordert geweest ten opsien vã een der vaderen van dit geselschap/toegenaemt Porsan/tegenwoordich wedergekeert/ende ouerste regent gemaect vant Collegie te Lyon. Waer op de Stadt heeft gedaen het vertooch tegenwoordich gelesen/inhoudende cortelijck: Dat Porsan voormaels geweest is vant getal der voors. Jesuiten/maer nochtans dat hy noyt Professie heeft gedaen van hare Orden/ ẽn dat hy de selue al hadde verlaten voor het eerste placcaet vant Jaer vierentnegentich: het welcke hem also afkeerich heeft gemaeckt van hare gemeenschap/dat hy gans daerentegen haren vyant is/ende so seer van haer gehatet/ dat sy selue by alle middelen/ haer mogelijc/ getracht hebben zijne aenneminge int Collegie van Lyon te verhinderen/ ende dat hy ouer sulcks niet en can verstaen werden begrepen noch int eene noch int ander van dese twee placcaten. Waer op te antwoorden: Het is genoech/ datmen beleyt/ twelc men andersins oock niet en conde ontkennen/ als wesende by allen bekent/ Dat Porsan van zijnder jeucht aen opgetogen/gevoet/geleert ende onderwesen is geweest onder de Jesuiten/in haer Collegie als een lidtmaet van haer Collegie ende geselschap: Dat hy haer cleedinge/haer woonplaets ende naem aengenomen heeft ouer lange Jaren / in veele plaetsen/so in als buyten het Conincrijc: Dat hy gelesen ende gepredict heeft op hare manier als Jesuijt wesende. Ẽn wie can dan twijfelen ofte hy is sulck een rechte Jesuijt? gelijc wy voor Jesuitẽ in Vrancrijc houdẽ/ Want sy hebben geuonden ende int werc gestelt drie manieren van geestelijcke beloften deen na dander volgende: de eerste als Clercken/hun geuende de woonplaets ende cleedinge van hare geselschap: de tweede/ als Priesters/als sy hun den name van vaders toeschrijuen: De derde/ de hoochste ende aensienlijckste/als sy hun tot de gehemenissen ende verborgenste mysterien van hare orden toelieten: Welcke derde belofte wy noyt in haer gemerckt hebben/ouermidts sy de selue onder ons als verworpen gehoudẽ/ mits verwerpende hare orden/ voor ons altijt hebben verborgen/ twelcke sy ooc dedẽ om by een te schrapen alle de erffenissen die hun condẽ vervallen/ ẽn om nimmermeer sick te houden voor onbequame erfnemers dã als sy gene meer verwachtedẽ. Ja daer zijn eenige

onder hun gevondẽ die geerst eñ tot profijt van haer orden gestelt hebbẽ
de goederen harer Ouderen/als wesende Klercken ofte als slechte Prie-
sters/wel 20.ofte 30. iaren na dat sy int heymelic eñ openbaer haddẽ be-
gost te werck te stellen alle handelinge van Jesuitẽ. Ten cortsten geseyt/
so lange het verwachten van erfneminge duerde/ soo noemden sy haer
selven nieuwelingen/om die te becomen/ja tot den ouderdom van ouer
de vijftich jaren: eñ sulcx al deur een seer schadelic misbruyc vā 'tgemene
beste/twelc voorwaer strafweerdich is/ als hebbende veroorsaect dẽ on-
derganc van vele treffelijcke ende eerlijcke huysgesinnẽ. So en is dan de
naem van Jesuiten by ons niet toegeeygent geweest den genen die deur
hare hoochste geestelijcke belofte daer in geprofessijt waren/ die ons on-
bekent was/maer hebben die bekent ende verstaen alleen deur de bloote
namen ofte tytelen van Clerckẽ ofte Priesters/de welcke ons bekent wa-
ren. Eñ sulcke zijn ooc de woorden vande Placcaten: in dier voegen dat
de woorden van Belofte eñ Professie/ begrepẽ int tweede verbot/behorẽ
verstaen te wordẽ niet van hare grootste belofte eñ professie/maer vande
andere mindere: de welcke men niet en can lochenẽ dat Porsan gedaen
heeft: Onder welcke geestelijcke beloftẽ sy alsulckẽ onderscheyt hebben
gemaect/dat de laetste/als wesende de geheemste/ was ooc onwederroe-
pelicste/eñ dat dies niet tegenstaende de twee voorgaende so verre de eere
eñ het gewissen verbondẽ/dat de overtredinge van die een schandelijcke
misdaet was/so veel vervloeckingẽ op dien halende/die daer aen schul-
dich was/dattet onmogelijc was eenige voorspoet te mogen verwachtẽ.
So dat eene vande uytwendige schijnẽ der liefde die sy seer vierich ende
uytnemende seyden te hebben tot de winninge der Zielen die vanden
wech harer salicheyt afgedwaelt waren/was om deur alle middelen/die
overdacht connen worden/ tot hare vergaderinge weder te brengen de
gene die daer van afgekeert waren/ ende de welcke sy meenden inden
wech der onderganck ende verdoemenis te zijn/ tot straffe harer afval-
licheyt: het welcke dient voor antwoort op tgene datmen voorwenden
wil/dat Porsan oock voor het eerste verbot van haer afgeweecken was/
jae met onderlingen haet ende verbittertheyt: want onse groote ende ge-
rechtige vreese behoort sick tot bescherminge ende wantrouwe te ver-
heffen boven de brugskens van dese distinctien ofte onderscheydingen/
eñ ons te doen gelooven dat alle de Jesuiten van kints beenen aen/also te
samen zijn verknocht ende tsamen gespannen deur so menichfuldige
versweeringen om daer in te volherden/ dat hoedanige knibbelinge/
twist ofte scheydinge die by eenige oorsaec onder haer soude mogẽ ont-
staen/so en sullen sy nochtans daerom nimmermeer hare eerste verbin-
tenis ende gemeenschap vergeten/ende sullen sick altijt wederom tsamẽ
rotten tot onser verderf: Ja wy hebbẽ daer van sulckẽ gedencweerdich
ende grouwelijck exempel/ dat soo tselve ons niet en verweckt om ons

van

van haer te wachtẽ ende te beschutten/ so sullen wy ganschelic sinneloos
geacht worden/ ende weerdich des ongevals dat daer op soude mogen
volgen. Tis seker dat/ na dat de snoode ende verbloeckte orden vande
broeders genoemt Humiliati/ dat is te seggẽ/ Oemoedige/ sick achtende
vercort vanden Cardinael toegenaemt Bonromeus/ op zijne doot t'sa-
men gespannen ende toegeleyt hadden/ so en dochten sy niet dat yemant
vande gene die noch openbaerlijck van hare vergaderinge was/ dit
moordadich feyt soude hebben conen int werc stellen overmits het gro-
te mistrouwen datmen op haer hadde: Daerom hebben sy haren toe-
vlucht genomen tot eenen die te voren van haer gescheyden was/ dien sy
ooc by uyterlijcken schijn/ als eenen afvalligen vervloecten/ eñ de welc-
ke onder het decxsel van desen haet/ ofte warachtige ofte geveynsde by
eene uytnemende const van Toppius/ so na by desen goeden Cardinael
geraecte/ dat hy met zijne huysgenoten binnen comende/ op den avont
inde Capelle/ al waer hy zijn gebedt voor God dede/ so schoot hy op hem
los met eẽ Sincroer/ gedurende dit heylich werc in dese heylige plaetse/
meenende hem alsoo om te brengen. Het welcke kennelijc is deur de bulle
vanden Paus Pius Quintus/ die de gantsche orde n te niet dede / om
dese grouwelijcheyt uyt te wisschen. Maer dese Porsan (septmen) is een
geleert man/ seer bequaem ende nut tot wederopbouwinge vant Col-
legie van Lyon/ tegenwoordich ontrieft van alle andere hulp ende be-
leyt waerinne wy de liefde der vaderen over hare kinderẽ prijsen: maer
wat fenijnich cruydt/ wat stercke vergift is niet ergens anders nut toe?
Nochtans/ overmidts het quaet van dien verre te boven gaet het goet/
ende gemerct het gevaer van quade toevallen die daer wt souden connẽ
ontstaen/ duysentmael groter is als al het goet ofte profijt datmen daer
van soude connen genieten/ So comtet datmen het gemeene volck ver-
biedet het gebruyc ende handeling van dien. Also ooc/ wat vruchtẽ sou-
demen mogen verwachten van desen mensche/ ten opsien ende by ge-
lijckenis vant grouwelijcke quaet dat van hem te verwachten staet?
Wat een wroeginge/ wat een worm/ wat eene snijdinge soude het herte
der inwoonderen van Lyon deurknagen/ waert dat door de handẽ van
Porsan/ uyt den boesem zijner leere/ vant vergift zijner tonge/ eñ deur
de betoveringen die sy alle/ die van zijne secte zijn/ de jonge jeucht onder
hare roede staende/ aendoen/ ende uyt de waen-schaduwen die sy haer
inde ziele afschilderen/ noch eenmael eenen Jan Chastel voortquame?
Ende dat boven den rouwe / de schade ende den onderganck/ geheel
Vranckrijck gemeen/ so groot ende swaer/ dat gene tranen/ geen ge-
krijt/ geen suchten/ genoechsaem souden connen zijn om die te beclagen/
sy noch hebben souden int bysonder dit uyterste leedtwesen/ te dencken
dat de wan-schepselen/ oorspronck vanden raedt ende uytvoeringe van
een so grouwelicke daedt/ souden ten eewigen dage afgemaelt ende be-

kent

bekent gemaect worden deur den ganschen aertbodem met dese haeres stats schandevlecke van geweest te hebbē dē ouersten regent eñ een klerc van het Collegie van Lion? wat gerief/ wat vrucht/ wat voorderinge connen sy voorstellen/ die int alderminste het teghenghewicht van dese waechschale soude connē opwegen? Ende met wat ontschuldingen souden sy haer selven connen bedecken/ vallende in dit ongheval deur eene wederstreuelijchept tegēs de voorsichtichept vande waerschouwingen hun daer en tegen gedaen. Ende dat noch alle andere wederspannichept te bouen gaet/ tegen de autoritept van uwe twee placcaten? Sy zijn soo eruaren in des werelts saecken/ ende soo eerbyedich tot het gherechte dat sy sich wel sullen wachten haer te beghe ven in sulckeen ghevaer. Oock verclaren sy by haer vertooch dat sy bereydt zijn te gehoorsamen in alles tgene u belieuen sal daer op te ordonneeren/ welcke voorwaer woorden zijn harer stadt weerdich ende harer heerlijcker staet die sy altijdt ghehadt heeft onder de voornaemste ende wijdt beroemste der Christenhept: want de grootste eer die de grootste stedē souden conen becomen/ is datse haer onderwerpen de leuendichste euenbeelden der godhept/ namelijck: De Coningen ende de Iustitie. Daerenbouen willen wy ooc van onser sijde eene bysondere sorge dragen over de stadt Lyon/ als ouer een vande Ogen deses grooten Conincrijcx. Ende willen te werck stellen alle de cloeckhepdt die wy int byso nder hebben/ ende wat credijt ende aensienlijchept onse bedieningen ons toebrengen om haer behulpich te wesen in haer Collegie te voorsien met een ouersten ende met Catholijcke wijse eñ deuchtsame regentē/ geleert eñ wel eruarē om de Jonge Jeucht so wel in goede zeden als in geleerthept te onderwijsen. Laetse herwaerdts schicken die geene die sy goet sullen vinden om daer van verkiesinge te doen wy biedense aen alle on se hulp/ ende ver hoopē/ hoe wel wy bekennē onse universiteit seer uytgeputtet te zijn/ dat doende alhier neerstighe ondersoeckinge/ ghelijck wy t'haren besten ende gunst sulcx bestellen sullen/ de selve goet genoeghen sal gheuen soo wel voor ons als voor haer: ende datse geen oorsaecke en sullen hebben in toecomenden tijdt de Jesuiten te beclagen. Want oft schoon het gemeen volcxken/ dat gemeenlijc qualijc oordeelt vande geleerthept/ het selve anders heeft overlept/ so ist nochtans de waerhept/ dat dese menschen noyt de geleerthept noch wel verstaen noch wel onderwesen en hebben: ende datse daerentegē het suyvere saet van dien hebbē begonnē te verdempen: twelcke in dit Conincrijc onder tbelepdt vanden grooten Coninc Franciscus gesproten ende vernieut is geweest/ om aldaer wederom allenxken te planten de oude groue onwetenthepdt. Want sy en verstaen niet het rechte secreet vande talen. Ja wat meer is/ sy achtent voor een deucht de selve als al te cierlijck te mispriisen/ ende na haer goetduncken onder verschepden decxselen de oude scribenten te besnijden/ volgens het exempel

empel der geenen die in voorgaenden tijden de ſelve ons alſo hebben gelubt/ dat ons meer van hare corte begrijpen is overgebleven als van hare volcomẽ boeckẽ. Daer beneffens/ De philoſophie/ de welcke de rechte Coninginne is aller menſchelijcke wetẽſchappẽ/ behoort/ om die oprecht te ſien/ geſchept te wordẽ wt den ſuyveren oorſpronc der bouckẽ van Ariſtoteles/ daer van de Jeſuiten niet dan dẽ naem en weten/ eñ zijnẽ text verſmadende/ volgẽ de omwegẽ vande ydele ſtrijdtredenẽ geputtet uyt tgrontſop der ſcholaſtiſche Doctorẽ. Ten cortſtẽ geſeyt/ ſy hebbẽ bequamer geweeſt de vrije conſten der geleertheyt te beſoedelen als de ſelve te verlichten ende te vercieren/ hierin de ſelve looſe treecken gebruyckende die ſy in veel andere ſwaerder ende heyliger ſaeckẽ hebben gepleegt: namelijc om tot haer het gemeyne volcxken aen te locken/ ſoo verlichteden ſy het gemeene volck van eenige cleyne oncoſten/ als te weten/ van tgene men deur een prijſelicke gewoonte geeft voor eẽ biechte/ voor eẽ leſſe/ voor een beeldeken eñ andere diergelijckẽ/ ende behielden aen haer int gros genoechſaem van weynige perſonẽ te nemen hondert mael meer als alle deſe cleyne ſnipperingen weerdich zijn: Het welcke haer dede vermenichfuldigen in goederen ende klerckẽ tot verminderinge van de andere collegien/ ende der geleerde luyden die aldaer plachẽ in fleur te weſen: overmits dat ſy haer berooft vindende ſo van toehoorders als van midlen die ſy daer van genoten/ eñ de eere ende het loon/ de welcke de conſten boeden/ alſoo verballen zijnde/ deden ooc de geleerden vervallen: maer ſedert deſe weynige Jarẽ dat de Jeſuiten verdreuẽ zijn geweeſt/ ende over ſulcx de ſtudien eñ neerſtichevt/ het ſweet eñ nachtwaecken int gemeen nodich tot de heerlickheyt ende weerdicheyt der geleertheyt/ gelijck van te vooren/ ſo doet ons den edelen yver die dagelijcx den moet vande cloecſte geeſten ontſteeckt/ inbeelden eẽ goede hoope van nu voortaẽ wederom dit rijcke verlicht te ſien met den ſelven glants der conſten ende leeringen die daer veel levendiger ende claerder plachten te ſchijnen / als in eenige andere bekende plaets ter werelt: Ja ooc overmits ſyne maieſteyt inde eene hant houdende den laurier van triumphe/ ende in dandere de olive der wijſheyt/ belieft de ſelve uyt te ſtrecken beide tot dẽ gemeenen ſtant/ ende de ſtudien/ om die weder op te heffen uyt haren gemeenẽ val eñ byna uytet graf. Noch ſchorter eene ſaeck in dit vertooch/ die wy ſonder beſchuldinge niet en connen voorbygaen/ noch ſeggẽ ſonder verdriet: Te weetẽ dat mẽ hier eñ daer int ſelve noch eenige voncken ſpeurt/ genoechſaẽ betuygẽde dat de aſſchẽ der vorige ſcheuringẽ/ die byna deſe ſtat in gloeyende colẽ hebbẽ gebracht/ noch niet geheel verdooft en zijn/ het welcke ons verweet haer te vermanẽ datſe veerdich mettẽ eerſtẽ alle deſe vlamkens uytbluſſchen ende datſe ſonder elcanderen nijdich te ſteken/ nochte in wantrouwe deen tegens dander te leven/ ſick nu voortaen ganſchelijc laten ſtuyren door de wijſheyt die God int herte onſes Co-

vincx

ninc[x] heeft ingestort/ de welcke tselve in zinen handen heeft/ regeert ende
beweegt gelijck de waterstromen: eñ onder zijne maiesteit/ deur de voor=
sichtichept van dit groote parlement/ ende deur de waeckende sorchvul=
dichept van haren gouverneur: voor gewis houdende dat sonder al te
neu, wijslijc te ondersoeckẽ de reden vande gemeene regieringe/ die haer
niet altijdt behooren bekendt te zijn/ sy beter gelepdt ende bestuert sullen
worden deur dese rechtvaerdige ende wettelijcke machten ende overhe=
den van God ingestelt tot haere behoudenis/ als deur haer eygensinnic=
hept ende deur de bewegingẽ van hare eygen lusten. Waer van wy hun
geen bequamer voorbeelt en souden connẽ voor oogen stellẽ/ als de gene
die deser handelinghe oorsaeck is: Want gevende aen Porsan de voor=
naemste last ende toe gesicht over haer Collegie/ so hebben sy gemeent
seer wel voorsien te hebben int tgeene haer veel weerdiger ende noodiger
is als eenige andere sake ter werelt/ naest de eere Gods/ en de het welva=
ren des Coninc[x] ende des gemeenen beste: ende nochtans so hebben de
condtschappen tonsen versoec/ teghens desen Porsan om particuliere
saeckẽ belept/ eñ de uytsprae c/ van zijn persoon in gehechtenis te stellen/
twelcke het hof by vonnis daerover verclaert heeft/ gevẽ ons te kennen
dat boven tgene int gemeen vande Jesuiten te vreesen staet/ so was oock
haere Jeucht in seer gevaerlijcke handen gestelt/ ende twas te beduchten
dat de selve seer quade seden soude indrincken: twelcke sy by ons slecht
verhael behooren te geloven/ sonder daer vã tegenwoordich breder onder=
richt te willen hebben: want onse bedieninge mach te rechte dese woor=
den van Cassiodorus ontlenẽ: Alle het geene dat wy doen is oprecht ge=
meen/ ende nochtans het meeste deel der middelen die wy gebruycken/
en behooren niet bekent gemaect te wordẽ vooren ende al eer de saecken
deur Gods hulpe/ ten vollen beleijdt zijn. Metter tijt dan ende alst gele=
gen sal zijn het secreet vande Justitie alle de werelt bekent te maecken/
soo sullen de inwoonders van Lyon volcomelic verstaen datter niet en
is geweest noch en sal ghedaen worden dan by goede reden/ ende tot ha=
ren grooten voordeel: ende dat het hof van God verlicht/ wiens oordelen
tselve uytrecht/ so verre in voorsichtichept eñ wijsheyt hare ondersaeten
te boven gaet/ alst de selve overtreft in macht gebiedt eñ aensienlijchept.
Versoecken derhalven/ dat sonder eenich aensien vant vertooch tegen=
woordich gelesen/ het placcaet vandẽ xxj. Augusti laetstleden/ te werck
gelepdt worde inde Stadt Lyon/ oock ten opsien van Porsan/ ende dat
dies niet tegenstaende alvoren hy uyt het Conincrijc vertrecke/ voldoen=
de het vonnis by het Hof gegeven/ hy by den lichaeme gehecht ende int
gevangenhuys gevanckelijck gelept worde/ om voor tgerecht gestelt te
worden.

Cassiodorus in formula Notariorum Publicum e quidem omn quod agimu sed multa no sunt ante scienda, ni cum fuerin Deo auxilian te perfecta: quæ tanto plus debent occuli, quant amplius desi derantur agnosci,

Extract uyt de Registers vant Parlement/ van den donderdach den 16. Octob. 1597.

OP huyden/ op het gene Marion heeft geseyt inde Camer der Vacatien/ voor den Procureur generael des Conincx/ dat uyt last der selve sy inde handen van Ballon Procureur vant Hof/ ende Procureur vande Provoost der Cooplieden ende Schepenen der stadt Lyon/ souden in handen hebben gestelt het vertooch gelesen inde gemeyne vergaderinge gehoudē int gemene Raethuys der stadt Lyon/ dē 20. Sept. laetstledē/ eñ door haer overgesonden aenden voors. Procureur generael/ op de uytvoeringe vant Placaet des 21. Augusti/ ooc laetstleden/ by het welcke verbot is gedaen aē allen persoonen/ Stedē ende Vryheden/ eenige Priesters ende Klercken/ sick noemende van 't geselschap des name Jesus/ aen te nemen/ al hadden sy schoon de gedaen Belofte eñ Professie van dien afgeswozē eñ daer van afgeweken/ eñ dat op straffe in de selve verhaelt. Den welcken Ballon soude belast zyn geweest van Dijnsdage laetstledē den raet der voors. Provoost vande Coopliedeu eñ Schepenen daer van te verwittigen/ ende desen morgenstont te verschijnen. De selve Ballon zynde inde voors. Camer gehoort/ heeft geseyt te hebben doen verstaen de voorgemelde Ordonnantie aen Mr. Barthelemi Thome/ Secretaris vande selve stadt Lyon/ zynde tegenwoordich in dese stadt/ de welcke hem heeft geantwoort/ daer toe geen last noch bevel te hebben. Ende na dat den voorgenoemden Ballon uyt last der voorseyde Kamer/ de selve vertoogh-schriften heeft gelesen ende dat Marion voor den voors. Procureur generael geseyt heeft datse niet en behooren toegestemt te worden om de redenē door hem verhaelt: Vereyschende/ dat sonder daer op acht te nemen/ tselve Placaet van den 21. Augusti te werck gestelt worde binnen de voors. stadt van Lyon/ Jae oock ten opsiene van Porsan int selve vertooch vermeldet. Ende dat niet te min/ voor de voors. uytvoeringe tegen desen Porsan/ de selve gevanckelijc werde gebracht int gevangenhuys vant Palays/ volgens het vonnis van gevanckenisse tegen hem uytgegeven/ door de selve Kamer op dat zijn Proces hem ten eynde toe uytgevoert worde/ op de clachten ende het ondersoeck tegens hem gedaen: mits belastinge aenden stede-houder vanden voorseyden Procureur generael/ op de plaetsen/ alle neerstichheyt daer van te doen. Dē voors. Provoost van de Koopliedeu ende Schepenen boven dien aenbiedende/ hen behulpich te zijn om haer te doen becomen een Overste/ ende Catholijcke geleerde ende deuchtsame Regenten/ tot de onderwijsinge der Jeucht in de selve stadt vā Lyon. Dese vertrockē/ eñ de sake in bedenckē gestelt zynde.

Soo heeft de voorseyde Kamer/ sonder op de voors. vertoghen acht te nemen/ besloten ende besluyt/ dat het selve Placaet van den 21. Augusti laetstleden/ inde voorseyde stadt van Lyon te werc sal geleyt worden/ volgens den inhout van dien: ooc ten opsien vanden voors. Porsan/ den welcken sy heeft verclaert ende verclaert by desen daer in begrepen te zijn: Ende wil daer en boven volgens het Placcaet vanden 25. Septemb. lestleden/ dat de selve Porsan by den lichame aengetast/ ende gevanckelijc gebracht sal wordē op het gevangenis vant Palays/ om gehoort ende ondervraecht te worden op het inhout vande informatien te voren gedaen/ ende tegens hem geprocedeert te worden na behooren. Heeft belast ende last mitsdesen den stedehouder vanden voors. Procureur generael inde vryheyt ende presidentschap van Lyon/ dit tegenwoordich vonnis te doen uytvoeren/ ende het Hof van zijne neerstichheyt binnens maents te verwittigen: ende inde bestueringe ende ophouwinge vant Kollegie vande voors. stadt Lyon sal voorsien worden van een Overste/ Regenten ende andere bequame persoonen naer behoren: Ende dit tegenwoordich besluyt sal te werc geleyt worden uyt cracht vant extract van dien.

Onderteyckent

DuTillet.

